

קידום התחדשות עירונית בת-קיימא בערים באמצעות קורס המעניק ידע וכלים מקצועיים לראשי ערים

כמה נתונים להקדמה על תכנון בישראל:

- בישראל חיים כיום 7.3 מיליון אנשים והיא מדורגת במקום 9 בעולם בצפיפות (מספר אנשים לשטח).
- 92% מהאוכלוסיה חיים ב- 256 ישובים עירוניים, השאר ב- 800 ישובים כפריים המפוזרים ברחבי הארץ.
- * מאז הקמת המדינה המדיניות הרשמית, הציבורית והביצועית היתה - בניית ישובים חדשים ושכונות חדשות, על שטחים פתוחים טבעיים ושטחים חקלאיים, בכדי לתת מענה לדרישה למגורים ולפיתוח, ניצולו יותר מדי שטחים פתוחים לבנייה ופיתוח.
- ❖ השטח הפתוח הטבעי, לחקלאות ולנופש לתושב הוא מהנמוכים בעולם (כולל הנגב).
- 3 מיליון איש חיים בגוש דן בצפיפות עירונית נמוכה עד בינונית ביחס לערים משגשגות בעולם.
- 4 מיליון תושבים חיים ביותר מ-230 ישובים עירוניים נוספים המאופיינים: בצפיפות נמוכות מאוד, פיזור אוכלוסיה על שטחים גדולים מאוד, הפרדת שימושים המחייבת שימוש ברכב ותכנון עירוני לקוי מוטה מכונת פרטית.
- * פיזור אוכלוסיות על שטחים גדולים מוביל לבזבוז משאבים גדול ולא מאפשר ניהול עירוני יעיל ואפקטיבי. חוסר יעילות מוביל להזנחה מוניציפלית, איכות חיים נמוכה לתושבים וכשלון עירוני המניע את החזקים לעזוב. החזקים שעוזבים יוצרים דרישה גבוהה לבניית "ישובים חדשים" או "שכונות חדשות" שיתנו כביכול "איכות חיים טובה". דרישה זו בונה שוק כלכלי גדול וחזק של יזמים הרוצים לבנות ישובים ושכונות החדשות.
- בשנת 2005 אושרה תוכנית ארצית תמ"א 35 אשר גיבשה מדיניות פורמלית חדשה ושונה: חיזוק הערים הקיימות ושימור הקרקעות הפתוחים והחקלאים במדינה.
- * אולם בשטח המצב שונה... היזמים הגדולים, כולל משרדי ממשלה (מ.מ.י, משרד השיכון) הרגילים לפעול בשיטה שבהם הם פעלו מעל ל- 60 שנה, פיתוח ובניה על שטחים חקלאיים, מתקשים לקבל שינויים. מצד שני פיתוח והתחדשות בתוך הערים הקיימות הוא תהליך לא מוכר, מורכב יותר, דורש שיתוף בעלי עניין רבים וציבור- על כן מוגדר עבורם כסיכון גבוה מאוד.
- * לכן למרות השינוי הסטטוטורי – הפורמלי, קיימים לחצים גדולים מאוד על מקבלי החלטות, להמשיך לתכנן ולבנות שכונות חדשות בפאתי הערים ע"ח קרקעות "פנויות" כלומר חקלאיות ולפתח ישובים חדשים, כפתרון שהוא נוח, קל, זמין, מהיר וללא סיכונים.
- בשנת 2030 יהיו במדינת ישראל 11.5 מיליון תושבים, רק על פי הגידול הטבעי שלנו. גידול של 4 מיליון תושבים והלחץ על בינוי על השטחים הפתוחים רק ילך ויגדל ומאידיך הצורך בשטחים פתוחים לחקלאות ונופש בכדי לשמור על איכות חיים גם הוא יגדל.
- * השאלה: האם אפשרי לשמור על כל השטחים הפתוחים הקיימים היום ולספק פתרונות לאוכלוסיה הגדלה?
- * התשובה: כן בודאי וללא ספק!
- הדרך היא לתכנן, לחדש ולבנות כבר היום, את הערים הקיימות בצפיפות עירונית גבוהה המשולבת עם איכות חיים גבוהה ובת- קיימא כך שהן יהיו מקום מאוד אטרקטיבי ל 10 מיליון התושבים העירוניים (92% מהאוכלוסיה) בשנת 2030. בעזרת תכנון עירוני משתף ובר-קיימא, כלומר: ריכוז אוכלוסיה גבוה בסביבה של איכות חיים עירונית, שילוב אוכלוסיות וריבוי שימושים המאפשרים נגישות נוחה לכל אדם, מערכת תחבורה ציבורית יעילה ונקיה, עידוד הליכה ברגל, ניצול יעיל ומתמשך של מבנים וקרקע, תכנון עירוני איכותי וסביבה המתוכננת מתוך כבוד לקהילה, לתרבות, לאקלים ולנוף.
- כלומר: הערים הקיימות נדרשות לתכנן אחרת – שונה מאוד מאופן התכנון שהם הורגלו בו במהלך קיומם.

מרחב- התנועה לעירוניות מתחדשת בישראל מעוניינת ויכולה לעזור לצוות המקצועי בערים לחשוב ולתכנן אחרת.

- אולם, ברוב הישובים בישראל, הצוות המקצועי בעיר:
 - * אינו קובע מדיניות,
 - * אינו בעל יכולת ליצור שינוי בדרך שבה מתכננים
 - * ומעל לכל מאופיין בחוסר ידע גדול מאוד של איך מתכננים לאיכות סביבה עירונית ובת-קיימא.
 - מי כן קובע ומשפיע? ראשי הערים.
 - * ראשי הערים עוסקים בתכנון עירוני, בבניה ובפיתוח ותמיד נמצאים בנקודת המפתח בקבלת החלטות משמעותיות בפיתוח העירוני בישוב, מבלי שיש להם ידע מקצועי נרכש, למעט נסיון, וכלים מקצועיים לקבלת החלטות חשובות.
 - * ראשי הערים יוצרים מדיניות או חוסר מדיניות בנושא תכנון ופיתוח בהתאם לאופן ניהול העיר.
 - * על ראשי הערים מופעלים כל הלחצים הכלכליים של היזמים ומשרדי הממשלה לפיתוח ולאי פיתוח.
 - * ראשי הערים הם הכוח המוביל בעיר.
 - האם זה כך בערים בעולם? כן, כמעט בכל מקום בעולם ראש העיר הוא המוביל את התכנון הפיתוח והבינוי בעיר שלו.
 - איך מתמודדים עם קידום של תכנון בר-קיימא בערים בעולם?
 - * באירופה קיימת מסורת ארוכה של תכנון עירוני איכותי וסובסידיה משמעותית לחקלאות מסורתית.
 - * בארה"ב זיהו את ראש העיר כנקודת המפתח לתכנון עירוני איכותי כבר בשנות ה-80 ועל כן הוקם ה: The Mayors' Institute on City Design (MICD) <http://www.micd.org> ארגון לא ממשלתי, המקדם תכנון איכותי ובר-קיימא בדרך של חינוך ראשי הערים והצוות המקצועי הצמוד להם ובפעולות המשך והזקף לזכותו הצלחות רבות. למידע נוסף ניתן לנס לאתר ולחברת: <http://www.micd.org/publications/TheMayorsInstitute.pdf>
- מכיוון ואצלנו לא קיימת המסורת האירופאית מרחב מציעה לקחת את המודל של ה- MICD ולהפעיל תוכנית לימודים לראשי ערים בישראל הדומה לתכנית הקיימת אשר לומדת מהנסיון שנרכש במהלך 20 השנים שחלפו ומעל ל 700 ראשי ערים שונים אשר עברו את הלימודים.

הפרויקט:

- ייעוד הפרויקט -
 - * קידום התחדשות עירונית בת-קיימא בערים באמצעות קורס המעניק ידע וכלים מקצועיים לראשי הערים בישראל.
- מטרות מרכזיות -
 - * העלאת המודעות לתכנון בר-קיימא בעיר לראש העיר וצוותו
 - * הקניית ידע מקצועי בנושאים הקשורים להתחדשות עירונית לראש העיר וצוותו
 - * הקניית כלים להתחדשות עירונית בת-קיימא ולהתמודדות עם פרבור ופיזור העיר
- אמצעים להשגת המטרות -
 - קורס בן יומיים לראשי ערים והצוות המוביל בתכנון בעיר על פי מודל של ה- The Mayors' Institute on City Design (MICD) בהתאמות ל
 - ♦ לצורת התכנון והשלטון המקומי בארץ
 - ♦ לצרכים והמטרות של מדינת ישראל ב- 20 השנים הבאות – ראה הקדמה.
- * למי מיועד הקורס:
 - ראש העיר, סגן ראש העיר מחזיק תיק התכנון והבניה ו/או מנכ"ל העיריה, מהנדס העיר. כל קורס מתוכנן לעד 20 אנשים מוזמנים בלבד.